

ještě před luterskou reformací, k níž se husitství nejčastěji vztahuje, a včetně těch, jež zůstaly katolicky pravověrnými. Přestože se Soukup staví souhlasně ke konceptům, jež spojují husitství právě s reformacemi 16. století a jiná heretická hnutí z tohoto vztahu vylučují, postuluje jako jeden z úkolů dalšího výzkumu právě hledání jeho „souřadnic a paralel“. Drobnější stať Oty Halamy se zabývá historiografickou problematikou a v jistém směru navazuje na Soukupovu studii. Historici působící na evangelické fakultě si otázku po souvislostech mezi husitstvím a reformacemi nutně museli klást a Halamův přehled nastiňuje jejich postoje. Dalším důležitým pojmem, a sice konfesionalizací, se zabývá Robert Novotný. Z jeho studie je patrné, že ve šlechtickém prostředí vážily personální vazby a rodové tradice často více než čistě konfesijní vymezení. Novotný přináší řadu dokladů o překračování konfesijních hranic, které dále narušují představu o rozdělení země na nesmiřitelné tábory – přestupy mezi nimi nebyly v žádném případě vedeny výhradně utilitárními úvahami.

Čtenáře nespokojeného se sumarizací obsahu v této anotaci potěší doslov Františka Šmahela, který shrnul jednotlivé příspěvky a s lehkým nadhledem je vztáhl k svému životnímu výzkumu. Proto nezapomeňme na podnět ke vzniku knihy, kterým bylo setkání badatelů mladší a střední generace, z většiny žáků Františka Šmahela, uspořádané k výročí jeho 75. narozenin v roce 2009.

TOMÁŠ BOROVSKÝ

Marta HRADILOVÁ, *K dějinám knihovny minoritů v Českém Krumlově, Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha 2014 (= Studie o rukopisech. Monographia XIX)*

187 s., ISBN 978-80-87782-36-1

Knihovna českokrumlovských minoritů patří ke známým knižním souborům. V minulosti jí byla věnována velká pozornost, ať už máme na mysli práce Ivana Hlaváčka nebo zejména Josefa Hejnice. Již na počátku je možné předeslat, že nové zpracování Marty Hradilové, pracovnice Komise pro soupis a studium rukopisů, přináší řadu původních zjištění odkrývajících spojení knihovny s některými rukopisy, které k ní doposud nebyly řazeny. Z českokrumlovské minoritské

knihovny se zachovala poměrně velká část rukopisů, ale k dispozici jsou i její historické inventáře. Nejstarší pochází z roku 1502, další se dochovaly sice až z 18. století, ovšem i ty evidují středověké rukopisy.

Kníha se dělí na šest kapitol a obsahuje též čtyři přílohy, které přinášejí soupis rukopisů náležejících v minulosti do zkoumaného souboru, edici historických knihovnických inventářů a konkordanci signatur zkoumaných kodexů. Samotnému popisu knihovny a jejích středověkých rukopisů jsou předeslány první tři kapitoly pojednávající o pramenných východiscích, dějinách minoritského řádu a studovaného konventu. Českokrumlovský klášter patří k poměrně pozdním minoritským fundacím (1350). Spolu s klášterem minoritů vznikl v sídelním městě Rožmberku také řeholní dům klarisek; úzké vazby vyplývající z přímého sousedství obou konventů se projeví i na osudech knihoven obou klášterů.

Rukopisný fond kláštera přetrvál z větší části až do roku 1950, neboť krumlovští minorité unikli zrušení svého domu za josefínských reforem. Knihovna, nacházející se v klášteře v okamžiku provedení Akce K, přešla do držení Jihočeské vědecké knihovny a dodnes je uložena v jejím oddělení ve Zlaté Koruně. Nicméně část fondu se dostala mimo klášterní zdi již na přelomu 19. a 20. století – především do pražského Uměleckoprůmyslového muzea, odkud byla později přemístěna do Univerzitní (dnes Národní) knihovny v Praze. Některé rukopisy doputovaly také do Knihovny Národního muzea. Část původně minoritských rukopisů se ocitla spolu s knihovnou zrušeného kláštera klarisek rovněž v pražské Univerzitní knihovně.

Základ minoritské knihovny položil dar jednoho ze synů fundátora – Petra II. z Rožmberka, probošta kapituly Všech svatých na Pražském hradě. Jednotlivé rukopisy, pocházející z Petrovy donace, lze identifikovat podle specifického dedikačního zápisu. Na základě společných znaků s těmito rukopisy se Hradilové podařilo rozpoznat další solitéry, které byly předmětem původního daru; jeho rozsah autorka (v současnosti s údaji z inventáře z roku 1502) odhaduje přibližně na 30 knih. Tato díla nechal Rožmberk vyhotovit v některé z pražských rukopisných dílen, jež tehdy zásobovala také roudnické augustiniány či smíchovské kartuziány. Pozornost je rovněž věnována knižním vazbám, které mnohdy pomáhají rekonstruovat směry kulturních přenosů a identifikovat centra knižní kultury. Prostor dostává i zřejmě nejslavnější rukopis spojovaný s českokrumlovskými minority, *Liber depictus*, uložený v Rakouské národní knihovně.

Během husitských válek, kdy se stal Český Krumlov útočištěm mnoha katolických duchovních, byla knihovna obohacena o některé jednotliviny – především z kláštera bechyňských spolubratří. Katalog z roku 1502 zaznamenal stav knihovny ještě před mohutným průnikem tištěné knihy, která rychle zatlačovala rukopisy. Seznam čítal na 163 svazků, neevidoval ale všechny jednotky, takže Hradilová soudí, že jejich celkový počet byl blízký dvěma stům. Více než polovinu v katalogu zachycených svazků se autorce podařilo ztotožnit s některým dvoznec existujícím rukopisem, což je velmi vysoké číslo.

Pokud jde o obsahový profil knihovny, je zřejmé, že byla orientována s ohledem na zaměření řádu – tudíž kazatelské příručky a nauková literatura tvoří její základ. I pro středověké dějiny knihovního fondu jsou důležité dva katalogy z 18. století, z nichž ten druhý, sepsaný roku 1787, je novým objevem. S jejich pomocí lze do značné míry zjistit množství ztrát, které knihovna prodělala během rané novověké období. Pozornost je také, zcela po zásluze, věnována i osudům knihovny (lépe řečeno převážně jejím středověkým rukopisům) v 19. a ve 20. století, kde autorka opět využila dílem dosud zcela neznámé prameny. Z hlediska jazyka převládají ve zkoumaném knižním souboru latinské rukopisy, nacházejí se zde ale i kodexy v národních jazycích, psané česky a německy. S tím souzní i jazyk glos v některých rukopisech, které měly jak český, tak německý charakter.

V případě středověké knihovny česko-krumlovských minoritů tak máme před sebou na české poměry poměrně rozsáhlý soubor, z něhož se dodnes dochovalo 90 rukopisů. Vývoj knihovny byl ale specifický také v tom, že její chod nebyl přerván během husitských válek. Řeholní komunita se mohla dál nerušeně rozvíjet a svůj knižní soubor nadto obohacovat z fondů klášterů, které takové štěstí neměly. Na počátku 16. století tak představovala jednu z mála knihoven, která se organicky vyvíjela i během turbulentního 15. století. Svým tehdejším rozsahem – asi 200 svazků – se řadila mezi slušně rozrostlé minoritské knihovny střední Evropy se stále ještě převládajícím rukopisným elementem (prvotisků byla jen asi jedna pětina). Tento vývoj ji řadí spíše do kontextu tehdejších mimočeských knihovních souborů.

TOMÁŠ VELIČKA

Ora et labora. Vybrané kapitoly z dějin a kultury benediktinského řádu, edd. Markéta JAROŠOVÁ – Radka LOMIČKOVÁ, Katolická teologická fakulta UK v Praze, Praha 2013 (= Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. Historia et historia artium XV)

253 s., ISBN 978-80-7422-246-7

Deset autorů různých badatelských zaměření a přístupů si vytklo za cíl pojednat o vybraných kapitolách z historie a kulturního působení benediktinských klášterů. Petr Sommer v úvodním slově konkretizuje, že ambicí autorského kolektivu bylo upozornit na vybraná témata mimo tradiční oblasti dějin umění, archeologie, architektury, případně se zamyslet nad rolí benediktinů v politice či hospodářství.

Petr Sommer se ujal i prvního příspěvku, jenž se věnuje osobnosti mnicha a poustevníka Gunthera/Vintřře a jeho vztahu k nejstarším českým klášterům. Stať se sice poněkud vzdaluje úvodnímu proklamativnímu vymezení vůči tradičním tématům, na druhou stranu funguje jako solidní úvod do problematiky středoevropského raně (z evropské perspektivy vrcholně) středověkého mnišství a církve obecně. Petr Kubín se poté zamýšlí nad nejstaršími dějinami břevnovského kláštera, resp. nad otázkou jeho založení ve vztahu k angažmá sv. Vojtěcha. Lze předpokládat, že tato studie se stane nejvíce diskutovanou z celé publikace. Kubín totiž ve stopách Johannese Frieda a Dušana Třeštíka zpochybnil relevanci kladení počátků břevnovského kláštera do sklonku 10. století; existenci tohoto dle tradice nejstaršího mužského řeholního domu v Čechách podle něj nelze doložit před polovinou 11. století. Přihlášení se k svatovojtěšskému kultu tak mělo být podle Kubína spíše legitimizační strategií břevnovských mnichů.

Tezím Petra Kubína nelze nepřiznat inspira-tivnost, neboť prameny svědčící pro tradiční založení opatství před koncem 10. století jsou nečetné a v mnohém problematické. Ani Kubínova argumentace však není dostačující. Složitou otázkou, která má dalekosáhlé důsledky nejen pro dějiny Břevnova, ale i pro dějiny celé české a moravské raně středověké církve a společnosti, řeší Kubín